

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Короход Я.Д.

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

для студентів факультету
психології, політології та соціології

Одеса – 2017

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна програма курсу “Історія психології” освітлює історичний розвиток психологічних знань у різних країнах, їх специфіки, зв’язок з суспільно-історичними умовами і станом духовного життя, культурою. Соціокультурний контекст розвитку психологічних знань розкриває дієву роль психології у вирішенні соціально значущих проблем у різних сферах суспільного життя (вихованні, навчанні, етиці відносин між людьми тощо). Тим самим освоєння минулого в контексті курсу «Історія психології» націлене на виховання у студентів відповідального ставлення до майбутньої професійної діяльності. Програма курсу охоплює усі основні теми і розділи курсу «Історія психології», формує у студентів неідеалізований, недогматичний погляд на різні психологічні теорії, течії, школи і напрямки.

Предметом курсу «Історія психології» є вивчення процесу розвитку поглядів на природу психічного. Завдання курсу полягає в тому, щоб показати важливість знання історичних коренів наукових знань для адекватного осмислення системи ідей та категорій, що утворюють сучасний план психологічної науки.

Курс «Історія психології» належить до циклу професійної та практичної підготовки напрямку «Психологія». Цей курс викладають у 1 семестрі на першому курсі. Цей курс базується на знаннях студентів, які вони отримали, вивчаючи суміжні курси зі шкільної програми.

На курсі «Історія психології» базуються практично усі наступні курси, оскільки дана дисципліна знайомить студентів з усіма видатними вченими-психологами, їхніми ідеями, різноманітними підходами, історичними особливостями розвитку науки.

Оскільки курс «Історія психології» знайомить студентів з процесом розвитку психологічної науки та дослідженнями видатних психологів, то знання, які студенти отримують в процесі його вивчення стануть в пригоді в процесі вивчення дисциплін теоретичного та прикладного характеру, як циклу дисциплін самостійного вибору навчального закладу, так і циклу дисциплін самостійного вибору студента

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів, як підготовка рефератів, проходження індивідуальних тестових завдань тощо. Оцінка успішності студента з дисципліни виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Метою навчальної дисципліни «Історія психології» є засвоєння студентами загальної логіки, закономірностей та хронології становлення, розвитку психологічних знань в контексті загальної історії науки; ознайомлення із процесом історичних змін, принципів та методології науки; вироблення критичного, недогматичного погляду на різні психологічні теорії, вміння визначати їх переваги та слабкі сторони.

Завдання:

- 1) вивчення основних етапів і умов становлення психологічного знання в контексті розвитку науки і культури певного історичного періоду;
- 2) аналіз творчих ідей та наукових досліджень відомих зарубіжних та українських психологів та вчених, які зробили внесок в розвиток психологічної науки;
- 3) вивчення основних напрямків і шкіл у світовій та вітчизняній психології в їхній історичній динаміці;
- 4) формування цілісної картини генезису психологічних ідей;
- 5) знайомство з основними напрямками розвитку сучасної психології.

Програма курсу передбачає синтетичне поєднання споріднених фахових дисциплін, що сприяє успішному засвоєнню фахових знань.

Після опанування курсу студенти повинні *знати:*

- розвиток наукових поглядів на психічне життя людини;
- основні типи інтерпретацій психологічної реальності;
- основні проблеми психології на різних етапах формування науки;
- основні методологічні принципи історико – психічного дослідження;
- основні методи психологічних досліджень;
- зв'язок психології з іншими науками.

Уміти:

- працювати з першоджерелами основних теорій історико – психологічного процесу;
- володіти науковою термінологією;
- розуміти та вміти з'ясувати витoki основних психологічних проблем;
- використовувати знання з історії психології для усвідомлення завдань розвитку цієї науки в цілому;
- володіти основними методологічними засадами психологічних досліджень.

Мати навички:

- планування та проведення історико-порівняльних досліджень засобами біографічного, тематичного, категоріально-понятійного, логіко-структурного аналізу життєвого шляху вчених та їх наукової спадщини;
- історичної реконструкції генезису наукових ідей і теорій, виявляти зв'язки у розробці психологічних проблем, проводити співставлення теорій і концепцій.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 135 годин/ 4,5 кредита ECTS.

3. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Форма навчання, факультет	Курс	Семестр	Лекції	Практичні (семінари)	Всього ауд. годин	Курсові роботи	Контрольні роботи	Установ. лекції	Самостійна робота	Всього годин	Іспит	Залік	Кількість кредитів ECTS
<i>Денне навчання:</i>													
Факультет психології, політології та соціології (психологія)	1	1	24	32	79	–	–	–	79	135	+	-	4,5

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

№ п/п	Тема	лекції	семінари	Самостійна робота студентів
1.	Методологічні засади історії психології	2	2	6
2.	Психологічні погляди у Стародавньому Китаї та Індії.	2	2	6
3.	Розвиток античної психології.	2	2	6
4.	Психологія у Середні Віки та епоху Відродження.	2	4	8
5.	Розвиток психологічної думки Нового часу (ст.XVII) та психологія в епоху Просвітництва (XVIII ст.).	2	4	8
6.	Становлення емпіричної та асоціативної психології у XIX столітті.	2	2	6
7.	Виникнення психології як самостійної науки у XIX ст.	2	2	6
8.	Поява та розвиток функціоналізму та біхевіоризму в кінці XIX на початку XX ст.	2	2	7
9.	Поява та розвиток психоаналізу (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.).	2	2	6
10.	Поява та розвиток гештальт-психології (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.)	2	2	6
11.	Поява та розвиток гуманістичної та когнітивної психології у II пол. XXст.	2	2	6
12.	Поява та розвиток психології в Україні.	2	2	8
УСЬОГО: 135 годин		24	28	79

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Тема 1. Методологічні засади історії психології.

Історія психології як наука. Місце і значення історії психології в системі наукового пізнання. Предмет та об'єкт історії психології та її основні принципи. Поняття про натуралістичні та персоналістичні концепції. Основні методи історії психології. Взаємозв'язок історії психології з іншими науками. Періодизація науки історії психології.

Тема 2. Психологічні погляди у Стародавньому Китаї та Індії.

Психологічні уявлення первісних народів. Міфологія як рання форма світогляду людства. Антропологічні міфи. Перші пояснення походження психіки людини.

Психологічна думка у Стародавньому Китаї. Коротка історія Китаю та огляд основних релігій (конфуціанство, даосизм, будизм) як підстави, на яких виникли психологічні уявлення в китайській філософії. Соціально-психологічні уявлення Стародавнього Китаю. Уявлення про природу людини у Стародавньому Китаї.

Психологічна думка Стародавньої Індії. Коротка історія Індії та огляд індуїзму, як підстави, на якій виникли перші уявлення про психіку людини. Перші письмові джерела індійської культури (Веди, Упанішади, Махабха-рата).

Основні поняття індійської філософії, які мають відношення до психологічної думки (брахман, атман, карма, гуни). Пояснення соціальної природи людини та сучасні кастові різниці в Індії.

Критика сучасної літератури, яка спекулює на різницях західної та східної філософії.

Підсумки розвитку психологічної думки у стародавніх культурах.

Тема 3: Розвиток античної психології.

Коротка історія античності, її внеску до розвитку сучасної європейської та світової цивілізації. Більш докладний розгляд історії та культури Стародавньої Греції як колиски усіх більш пізніх європейських культур.

Розвиток філософії у Стародавній Греції. Психологічні уявлення у вченнях досократиків (Анаксимандр, Геракліт, Парменід, Алкмеон та інші). Поняття "логос" та "нус".

Розквіт філософії у Стародавній Греції. Софісти, кіники та стоїки. Атомістичне вчення про душу (Демокріт, Епікур). Вчення про душу Платона та Аристотеля. Ідеї активності та цілеспрямованості суб'єкту у працях Аристотеля. Загальний аналіз уявлень про душу, психологічні процеси та типологічні різниці в античній психології. Підсумки розвитку психологічної думки в античний період.

Тема 4. Психологія у Середні Віки та епоху Відродження.

Психологія у країнах Арабського Сходу. Коротка історія Арабського Сходу. Огляд основних течій ісламу, вплив релігійних уявлень на формування філософії в арабських країнах.

Уявлення про природу людини в арабській філософії. (Ібн Габирол, Фарабі та інші). Внесок арабських лікарів та філософів у розвиток психологічних знань у Середні Віки (Ібн Сіна, Газалі, Ібн Рушд та інші).

Загальний аналіз уявлень про душу, розум та психічні процеси в арабській філософії.

Психологія у Країнах Європи. Коротка історія європейських народів періоду Середньовіччя. Загальна характеристика середньовічної європейської філософії та уявлення про душу у ній (Августин, Гюго Сен-Вікторський, Альбер Великий). Виникнення та формування томистської психології (Фома Аквінський).

Загальний аналіз уявлень про душу, розум та психічні процеси у середньовічній європейській філософії. Проблема взаємопроникнення культур. Підсумки розвитку психологічної думки у Середньовіччі.

Загальна характеристика епохи Відродження. Появлення гуманістичних ідей в філософії. Становлення природнонаукового напрямку у вивченні людини. Розвиток анатомії та медицини та їх вплив на розуміння душі та її функцій.

Розвиток уявлень про особистість в епоху Відродження (Пікоделла Мірандола, Еразм Роттердамський). Основні центри розвитку науки в Італії, Іспанії, Германії, Франції. Психологія Ф.Бекона та завершення етапу розвитку психології у рамках вчення про душу. Підсумки розвитку психології в епоху Відродження.

Тема 5: Розвиток психологічної думки Нового часу (XVII ст.) та психологія в епоху Просвітництва (XVIII ст.).

Загальна характеристика розвитку науки у XVII столітті.

Виділення Р.Декартом свідомості як атрибута духовної субстанції. Концепція людини в системі Декарта. Історичне значення Декарта для подальшого розвитку психології. Виникнення психофізичної проблеми в психології.

Етика Б.Спінози, його вчення про душу, афекти та людську свободу. Рішення Спінозою психофізичної проблеми.

Проблема вільної особистості та свідомості у працях Т.Гобса. Дж.Локк як засновник емпіричної психології свідомості. Проблема пізнання та афектів у працях Дж.Локка. Психологічні ідеї Г.Лейбніца.

Загальна характеристика епохи Просвітництва. Просвітителі та їх внесок у становлення великих націй. Особливості епохи Просвітництва в європейських країнах.

Становлення емпіричного напрямку у французькій психології XVIII століття. Розвиток вчення про свідомість у працях Е.Конділля, І.Ламетрі, К.Гельвеція. Постановка проблем суспільної обумовленості та свідомості людини (К.А.Гельвецій, Д. Дидро). Природнонауковий підхід до свідомості (І.Ламетрі, П.Кабаніс). Поява та розвиток асоціативної психології (Д.Берклі, Д. Юм, Д.Гартлі)

Тема 6: Становлення емпіричної та асоціативної психології у XIX столітті.

Емпірична та раціональна психологія Х.Вольфа. Антропологія Е.Канта. Психологічні ідеї І.Фіхте про діяльність та діяльного суб'єкта. Ідеї Шелінга про розвиток природи та свідомості. Психологія Г.Гегеля. Матеріалістичний підхід до розуміння психіки Л.Фейербаха.

Психологія І.Гербарта, його вчення про свідомість та пороги свідомості. Ідеї Гербарта про застосування математики до психології. Школа Гербарта.

Загальна характеристика етапів та напрямків у розвитку асоціанізму. Класичний асоціанізм Т.Брауна та Дж. Міля. Ментальна хімія Дж.Міля. Криза асоціанізму в психології А.Бена. Еволюційний асоціанізм Г.Спенсера. Вплив ідей біології та досягнень у фізіології на розвиток психології.

Тема 7: Виникнення психології як самостійної науки у XIX ст.

Основні відкриття у фізіології (Дюбуа-Реймон, Белл, Вебер, Гельмгольц), які стали підставою для оформлення психології як самостійної науки. Психофізика Г.Фехнера, Основний психофізичний закон та варіанти його виразу (Г. Фехнер, С. Стівенс). Психометрія Ф.Дондерса. Лабораторія Ф. Гальтона та його внесок у розвиток психодіагностики. Школа В.Вундта та його програма будування психології як самостійної науки.

Сучасна психофізика. Проблема закону та методу в психології.

Дослідження Тітченера та будування нової школи структуралізму. Основні відмінності від психології Вундта. Дослідження Ебінгауза.

Тема 8: Розвиток психології в кінці XIX на початку XX ст.. Поява та розвиток функціоналізму та біхевіоризму.

Поняття про функціоналізм. Витоки функціональної психології. Вплив теорії Ч.Дарвіна та досліджень Ф.Гальтона на появу та подальший розвиток функціональної психології. Вюрцбурзька школа психології (О.Кюльпе) та її основні ідеї. Вплив ідей Ф.Брентано на розвиток функціональної психології.

Родоначальник функціональної психології В.Джеймс та його основні ідеї. Предмет вивчення у психології – функції свідомості. Поняття про течії свідомості та психіки у В.Джеймса.

Ідеї Г.Керра та Дж. Енджелла та набуття функціональною психологією офіційного статусу напрямку науки.

Проблема об'єктивності психологічного дослідження. Філософські основи біхевіоризма як науки про поведінку. Біхевіоризм та проблема активності в психології. Ортодоксальний біхевіоризм Д.Уотсона. Внесок Е.Толмена, В.Вудвортса та ін. у становленні та розвитку біхевіоризму. Основні течії в біхевіоризмі: когнітивний біхевіоризм К. Хала, оперантний біхевіоризм В.Скінера. Основні експерименти та результати наукових досліджень, отримані в рамках цього напрямку. Концепції особистості, які примикають до біхевіоризму.

Тема 9: Поява та розвиток психоаналізу (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.).

Проблема несвідомості в психології. Історія виникнення психоаналізу. Етапи розвитку психоаналізу. Наукові, історичні та соціальні передумови виникнення та становлення психоаналізу.

Фрейд та його класичний психоаналіз. Поняття про несвідоме. Структура свідомості. Психосексуальні стадії розвитку дитини.

Послідовники Фрейда. Аналітична теорія Юнга. Критика теорії Фрейда. Поняття про колективну та індивідуальну психіку. Поняття про архетип та їх характеристика. Вчення про екстраверсію та інтроверсію. Теорія про психологічні типи.

Індивідуальна психологія Адлера. Критика теорії Фрейда. Поняття про індивідуальний стиль життя. Теорія компенсації та сверхкомпенсації.

Теорії неофрейдистів (Г.Фрейд, К.Горні, Е.Фромм, Салливан та ін.). Історичні долі психоаналізу та його творців.

Тема 10. Поява та розвиток гештальт-психології (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.).

Витоки гештальтпсихології. Поняття гештальт. Дослідження феномену руху Вертгеймера. Дослідження сприймання та його основних засобів організації у рамках гештальтпсихології. Поняття про фі-феномен. Дослідження мислення Келером. Поняття про інсайт. Продуктивне мислення у людини.

Теорія поля К.Левіна. Поняття психологічного поля. Відмінності між поняттями потреби та квазіпотреби. Поняття фрустрації, бар'єру, валентності, руху та ін.

Тема 11: Поява та розвиток гуманістичної та когнітивної психології у II пол. ХХст.

Витоки гуманістичної психології.

Теорія Маслоу про потреби. Поняття потреби. Ієрархія потреб. Поняття про самоактуалізацію. Основна критика теорії Маслоу.

Клієнт-центрований підхід Роджерса. Поняття про самоактуалізацію та відмінності від самоактуалізації Маслоу. Поняття про досвід. Основні поняття психотерапії Роджерса.

Порівняльна характеристика трьох основних напрямків сучасної психотерапії: психоаналізу, біхевіоризму та гуманістичної психології.

Витоки когнітивної психології, вплив на її розвиток когнітивного біхевіоризму, гештальтпсихології. Предмет дослідження – всі психічні процеси людини, а саме, як відбувається переробка інформації з навколишнього світу. Основні представники У.Найссер, Д. Миллер, Д.Брунер та ін. Метафора комп'ютера в когнітивній психології. Роль інтроспекції. Роль несвідомого у когнітивних процесах людини. Пізнавальні процеси у тварин.

Тема 12: Поява та розвиток психології в Україні.

Психологічні погляди філософів епохи Київської Русі. Психологія в “братських школах”. Психологічні погляди І. Вишенського. Г. Сковорода про душу і світ. Психологія в Києво-Могилянській академії. Розвиток психологічних ідей українськими філософами Ф. Прокоповичем та Г.Кониським. Вчення про ноосферу В. Вернадського. Вчені – психологи у Львівському університеті: Ю. Охорович, С. Балей. Розвиток української психології в радянський період: Харківська школа (Гальперін, Запорожець, Божович та інші); дефектологія – І. Соколянський та О. Мешеряков; історія психології – В. Роменець. Г. Костюк як вчений та організатор наукових досліджень на Україні. Проблеми становлення сучасної української психології.

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Методологічні засади історії психології. (2 год.)

1. Історія психології як наука.
2. Місце і значення історії психології в системі наукового пізнання.
3. Предмет та об'єкт історії психології та її основні принципи.
4. Поняття про натуралістичні та персоналістичні концепції.
5. Основні методи історії психології.
6. Взаємозв'язок історії психології з іншими науками.
7. Періодизація науки історії психології.

Література:

1. Данилюк І. Історія психології в Україні. – К: Либідь, 1998. – С. 3-7.
2. Ждан А. Н. История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.
3. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
4. Марцинковская Т.Д. История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.
5. Ярошевский М.Г. История психологи от античности до середины XX столетия. - М.: Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. I.

Тема 2. Психологічні погляди у Стародавньому Китаї та Індії (2 год.)

1. Міфологія як рання форма світогляду людства. .
3. Соціально-психологічні уявлення Стародавнього Китаю.
4. Уявлення про природу людини у Стародавньому Китаї.
5. Психологічна думка Стародавньої Індії.
6. Перші письмові джерела індійської культури (Веди, Упанішади, Махабха-рата).
7. Основні поняття індійської філософії, які мають відношення до психологічної думки (брахман, атман, карма, гуни).
8. Пояснення соціальної природи людини та сучасні кастові різниці в Індії.
9. Критика сучасної літератури, яка спекулює на різницях західної та східної філософії.
10. Підсумки розвитку психологічної думки у стародавніх культурах.

Література:

1. Данилюк І. Історія психології в Україні. – К: Либідь, 1998. – С. 3-7.
2. Ждан А. Н. История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.
3. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
4. Марцинковская Т.Д. История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.
5. Ярошевский М.Г. История психологи от античности до середины XX столетия. - М.: Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. I.

Тема 3: Розвиток античної психології (2 год.)

1. Розвиток філософії у Стародавній Греції. Поняття "логос" та "нус".
2. Психологічні уявлення у вченнях досократиків (Анаксимандр, Геракліт, Парменід, Алкмеон та інші).
3. Софісти, кініки та стоїки.
4. Атомістичне вчення про душу (Демокріт, Епікур).
5. Вчення про душу Платона та Аристотеля. Ідеї активності та цілеспрямованості суб'єкту у працях Аристотеля.

Література:

1. Данилюк І. Історія психології в Україні. – К: Либідь, 1998. – С. 3-7.
2. Ждан А. Н. История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.
3. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
4. Марцинковская Т.Д. История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.
5. Ярошевский М.Г. История психологи от античности до середины XX столетия. - М.: Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. I.

Тема 4. Психологія у Середні Віки та епоху Відродження (4 год.)

1. Коротка історія Арабського Сходу. Огляд основних течій ісламу, вплив релігійних уявлень на формування філософії в арабських країнах.
2. Уявлення про природу людини в арабській філософії (Ібн Габирол, Фарабі та інші).
3. Внесок арабських лікарів та філософів у розвиток психологічних знань у Середні Віки (Ібн Сіна, Газалі, Ібн Рушд та інші).
4. Загальна характеристика середньовічної європейської філософії та уявлення про душу у ній (Августин, Гюго Сен-Вікторський, Альбер Великий).
5. Виникнення та формування томистської психології (Фома Аквінський).

1. Загальна характеристика епохи Відродження. Появлення гуманістичних ідей в філософії.
2. Розвиток анатомії та медицини та їх вплив на розуміння душі та її функцій.
3. Розвиток уявлень про особистість в епоху Відродження (Пікоделла Мірандола, Еразм Роттердамський).
4. Основні центри розвитку науки в Італії, Іспанії, Германії, Франції.
5. Психологія Ф.Бекона та завершення етапу розвитку психології у рамках вчення про душу.

Література:

1. Данилюк І. Історія психології в Україні. – К: Либідь, 1998. – С. 3-7.
2. Ждан А. Н. История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.

3. *Корольчук М.С., Криворучко П.П.* Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
4. *Марцинковская Т.Д.* История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.
5. *Ярошевский М.Г.* История психологи от античности до середины XX столетия. - М.: Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. I.

Тема 5: Розвиток психологічної думки Нового часу (XVII ст.) та психологія в епоху Просвітництва (XVIII ст.) (4 год.)

1. Загальна характеристика розвитку науки у XVII столітті.
2. Виділення Р.Декартом свідомості як атрибута духовної субстанції. Концепція людини в системі Декарта. Історичне значення Декарта для подальшого розвитку психології.
3. Виникнення психофізичної проблеми в психології.
4. Етика Б.Спінози, його вчення про душу, афекти та людську свободу. Рішення Спінозою психофізичної проблеми.
5. Проблема вільної особистості та свідомості у працях Т.Гобса.
6. Дж.Локк як засновник емпіричної психології свідомості. Проблема пізнання та афектів у працях Дж.Локка.
7. Психологічні ідеї Г.Лейбніца.

1. Загальна характеристика епохи Просвітництва. Просвітителі та їх внесок у становлення великих націй. Особливості епохи Просвітництва в європейських країнах.
2. Становлення емпіричного напрямку у французькій психології XVIII століття.
3. Розвиток вчення про свідомість у працях Е.Конділляка, І.Ламетрі, К.Гельвеція.
4. Постановка проблем суспільної обумовленості та свідомості людини (К.А.Гельвецій, Д. Дидро).
5. Природнонауковий підхід до свідомості (І.Ламетрі. П.Кабаніс).
6. Поява та розвиток асоціативної психології (Д.Берклі, Д. Юм. Д.Гартлі)

Література:

1. *Данилюк І.* Історія психології в Україні. – К: Либідь, 1998. – С. 3-7.
2. *Ждан А. Н.* История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.
3. *Корольчук М.С., Криворучко П.П.* Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
4. *Марцинковская Т.Д.* История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.
5. *Ярошевский М.Г.* История психологи от античности до середины XX столетия. - М.: Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. I.

Тема 6: Становлення емпіричної та асоціативної психології у XIX столітті. (2 год.).

1. Емпірична та раціональна психологія Х.Вольфа.
2. Антропологія Е.Канта.
3. Психологічні ідеї І.Фіхте про діяльність та діяльного суб'єкта.
4. Ідеї Шелінга про розвиток природи та свідомості.

5. Психологія Г. Гегеля.
6. Матеріалістичний підхід до розуміння психіки Л. Фейєрбаха.
7. Психологія І. Гербарта, його вчення про свідомість та пороги свідомості. Ідеї Гербарта про застосування математики до психології. Школа Гербарта.
8. Загальна характеристика етапів та напрямків у розвитку асоціанізму.
9. Класичний асоціанізм Т. Брауна та Дж. Міля.
10. Ментальна хімія Дж. Міля.
11. Криза асоціанізму в психології А. Бена.
12. Еволюційний асоціанізм Г. Спенсера.
13. Вплив ідей біології та досягнень у фізіології на розвиток психології.

Література:

1. *Ждан А. Н.* История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.
2. *Корольчук М.С., Криворучко П.П.* Історія психології: Навч. посібник: К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
3. *Марцинковская Т.Д.* История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.

Тема 7: Виникнення психології як самостійної науки у ХІХ ст. (2 год.)

1. Основні відкриття у фізіології (Дюбуа-Реймон, Белл, Вебер, Гельмгольц), які стали підставою для оформлення психології як самостійної науки.
2. Психофізика Г. Фехнера. Основний психофізичний закон та варіанти його виразу (Г. Фехнер, С. Стівенс).
3. Психометрія Ф. Дондерса.
4. Лабораторія Ф. Гальтона та його внесок у розвиток психодіагностики.
5. Школа В. Вундта та його програма будівництва психології як самостійної науки.
6. Сучасна психофізика. Проблема закону та методу в психології.
7. Дослідження Тітченера та будівництва нової школи структуралізму. Основні відмінності від психології Вундта. Дослідження Ебінгауза.

Література:

1. *Корольчук М.С., Криворучко П.П.* Історія психології: Навч. посібник: К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 85-107
2. *Лучинин А.С.* История психологии: Учебн. пособие. – М.: Экзамен, 2005. – С. 168-217.
3. *Марцинковская Т.Д.* История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 100-111.
4. *Роменец В. А.* Історія психології. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. – К.: Вища школа, 1996.
5. *Ярошевский М. Г.* История психологи от античности до середины ХХ века – М., Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. V.
6. *Benjafield J. G.* A History of psychology. – Boston, 2000. – С.40-83.
7. *Lundin R.W.* Theories and System of Psychology. – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 60-90.

Тема 8: Розвиток психології в кінці XIX на початку XX ст.. Поява та розвиток функціоналізму та біхевіоризму (2 год.)

1. Поняття про функціоналізм. Витоки функціональної психології.
2. Вплив теорії Ч. Дарвіна та досліджень Ф. Гальтона на появу та подальший розвиток функціональної психології.
3. Вюрцбурзька школа психології (О. Кюльпе) та її основні ідеї.
4. Вплив ідей Ф. Brentano на розвиток функціональної психології.
5. Родоначальник функціональної психології В. Джеймс та його основні ідеї. Поняття про течії свідомості та психіки у В. Джеймса.
6. Ідеї Г. Керра та Дж. Енджелла та набуття функціональною психологією офіційного статусу напрямку науки.
7. Філософські основи біхевіоризма як науки про поведінку.
8. Біхевіоризм та проблема активності в психології.
9. Ортодоксальний біхевіоризм Д. Уотсона.
10. Внесок Е. Толмена, В. Вудвортса та ін. у становленні та розвитку біхевіоризму.
11. Основні течії в біхевіоризмі: когнітивний біхевіоризм К. Хала, оперантний біхевіоризм В. Скінера.
12. Основні експерименти та результати наукових досліджень, отримані в рамках цього напрямку.
13. Концепції особистості, які примикають до біхевіоризму.

Література для тем 8,9,10,11:

1. Адлер А. *Практика и теория индивидуальной психологии.* – М., 1995.
2. Берн Э. *Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры.* – Л., 1992.
3. Берн Э. *Транзакционный анализ и психотерапия.* – СПб., 1992.
4. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 18.
5. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 193-219.
6. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 249-302.
7. Фрейд З. *Введение в психоанализ. Лекции.* – М., 1991.
8. Фрейд З. *Психология бессознательного.* – М., 1989.
9. Фромм Э. *Анатомия человеческой деструктивности.* – М., 1997.
10. Фромм Э. *Бегство от свободы.* – М., 1990.
11. Хорни К. *Женская психология.* – СПб., 1993.
12. Хорни К. *Невротическая личность нашего времени.* – М., 1993.
13. Эриксон Э. *Идентичность: юность и кризис.* – М., 1996.
14. Юнг К. Г. *Аналитическая психология.* – СПб., 1994.
15. Юнг К. Г. *Архетип и символ.* – М., 1991.
16. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 95-121
17. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 301-361
18. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие.* – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 226-228; 238-241.
19. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. – С. 210-221.
20. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 166-182.

21. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 340-396.
22. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 147-171.
23. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 170-230.
24. Вертгеймер М. *Продуктивное мышление.* – М., 1984.
25. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие.* – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 233-236.
26. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. – С. 222-237.
27. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 182-193.
28. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 121-146.
29. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 171-195.
30. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 236-272
31. Роджерс К. *Взгляд на психотерапию. Становление человека.* – М., 1994.
32. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 219-237.
33. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 469-485.
34. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 276-289.
35. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 361-378.
36. Гальперин П.Я., Ждан А.Н. *История психологи.* – М.: Акад. проект Деловая книга, 2002. – С. 586-602; 715-778.
37. Пиаже Ж. *Мышление ребенка.* – М., 1982.
38. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 15.
39. Марцинковская Т.Д. *История психологи: Учебное пособие для студ. Высш.учебн. зав.* – М.: Академия, 2004. – С. 401-416.
40. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – 544 с.
41. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С.245-252.
42. Корольчук М.С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 153-19.1*
43. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие.* – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 265-281.
44. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 11, 17.
45. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 481-518.
46. Данилюк І. *Історія психології в Україні.* –К.: Либідь, 2002. – 152 с.
47. Корольчук М.С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 191-224.*
48. *Розвиток філософської думки на Україні.* – Львів, 1992.
49. Роменець В. А. *Історія психології стародавнього світу і середніх віків.* – К.: Либідь, 1983, –С. 279- 329.
50. Корольчук М. С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібн.* – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – С. 228-248.
51. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник*

для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998 (або інші видання. Розд. 11, 17.

Тема 9: Поява та розвиток психоаналізу (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.) (2 год.)

1. Історія, етапи, наукові, історичні та соціальні передумови виникнення та становлення психоаналізу.

2. Фрейд та його класичний психоаналіз.

3. Аналітична теорія Юнга.

4. Індивідуальна психологія Адлера.

5. Теорії неофрейдистів (Г. Фрейд, К. Горні, Е. Фромм, Салліван та ін.).

Література: див. тему 8.

Тема 10: Поява та розвиток гештальт-психології (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.) (2 год.)

1. Витоки гештальтпсихології.

2. Дослідження феномену руху Вертгеймера.

3. Дослідження сприймання та його основних засобів організації у рамках гештальтпсихології.

4. Поняття про фі-феномен.

5. Дослідження мислення Келером.

6. Теорія поля К. Левіна.

Література: див. тему 8.

Тема 11: Поява та розвиток гуманістичної та когнітивної психології у II пол. XX ст. (2 год.)

1. Витоки гуманістичної психології.

2. Теорія Маслоу про потреби.

3. Клієнт-центрований підхід Роджерса.

4. Порівняльна характеристика трьох основних напрямків сучасної психотерапії: психоаналізу, біхевіоризму та гуманістичної психології.

5. Витоки когнітивної психології, вплив на її розвиток когнітивного біхевіоризму, гештальтпсихології.

6. Основні представники У. Найссер, Д. Миллер, Д. Брунер та ін.

7. Метафора комп'ютера в когнітивній психології.

8. Роль інтроспекції. Роль несвідомого у когнітивних процесах людини.

9. Пізнавальні процеси у тварин.

Література: див. тему 8.

Тема 12: Поява та розвиток психології в Україні (2 год.)

1. Психологічні погляди філософів епохи Київської Русі.
2. Психологія в “братських школах”.
3. Психологічні погляди І. Вишенського.
4. Г. Сковорода про душу і світ.
5. Психологія в Києво-Могилянській академії.
6. Розвиток психологічних ідей українськими філософами Ф. Прокоповичем та Г. Кониським.
7. Вчення про ноосферу В. Вернадського.
8. Вчені – психологи у Львівському університеті: Ю. Охоревич, С. Балей.
9. Розвиток української психології в радянський період: Харківська школа (Гальперін, Запорожець, Божович та інші); дефектологія – І. Соколянський та О. Мешеряков; історія психології – В. Роменець.
10. Г. Костюк як вчений та організатор наукових досліджень на Україні.
11. Проблеми становлення сучасної української психології.

Література:

1. Корольчук М.С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібник: К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 153-191.*
2. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 265-281.*
3. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 11, 17.*
4. Марцинковская Т.Д. *История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 481-518*
5. Данилюк І. *Історія психології в Україні. – К.: Либідь, 2002. – 152 с.*
6. Корольчук М.С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібник: К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 191-224.*
7. *Розвиток філософської думки на Україні. – Львів, 1992.*
8. Роменець В. А. *Історія психології стародавнього світу і середніх віків. – К.: Либідь, 1983, –С. 279- 329.*
9. Корольчук М. С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібн. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – С. 228-248.*
10. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998 (або інші видання). Розд. 11, 17.*

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Методологічні засади історії психології.

Історія психології як наука. Місце і значення історії психології в системі наукового пізнання. Предмет та об'єкт історії психології та її основні принципи. Поняття про натуралістичні та персоналістичні концепції. Основні методи історії психології. Взаємозв'язок історії психології з іншими науками. Періодизація науки історії психології.

Література для тем 1,2,3,4,5,6:

1. Данилюк І. Історія психології в Україні. – К: Либідь, 1998. – С. 3-7.
2. Ждан А. Н. История психологии: Учебник. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – С.4-17.
3. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 4-11.
4. Марцинковская Т.Д. История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 3-24.
5. Ярошевский М.Г. История психологи от античности до середины XX столетия. - М.: Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. I.

Тема 2. Психологічні погляди у Стародавньому Китаї та Індії.

Психологічні уявлення первісних народів. Міфологія як рання форма світогляду людства. Антропологічні міфи. Перші пояснення походження психіки людини.

Психологічна думка у Стародавньому Китаї. Коротка історія Китаю та огляд основних релігій (конфуціанство, даосизм, будизм) як підстави, на яких виникли психологічні уявлення в китайській філософії. Соціально-психологічні уявлення Стародавнього Китаю. Уявлення про природу людини у Стародавньому Китаї.

Психологічна думка Стародавньої Індії. Коротка історія Індії та огляд індуїзму, як підстави, на якій виникли перші уявлення про психіку людини. Перші письмові джерела індійської культури (Веди, Упанішади, Махабха-рата).

Основні поняття індійської філософії, які мають відношення до психологічної думки (брахман, атман, карма, гуни). Пояснення соціальної природи людини та сучасні кастові різниці в Індії.

Критика сучасної літератури, яка спекулює на різницях західної та східної філософії.

Підсумки розвитку психологічної думки у стародавніх культурах.

Тема 3: Розвиток античної психології.

Коротка історія античності, її внеску до розвитку сучасної європейської та світової цивілізації. Більш докладний розгляд історії та культури Стародавньої Греції як колиски усіх більш пізніх європейських культур.

Розвиток філософії у Стародавній Греції. Психологічні уявлення у вченнях досократиків (Анаксимандр, Геракліт, Парменід, Алкмеон та інші). Поняття "логос" та "нус".

Розквіт філософії у Стародавній Греції. Софісти, кіники та стоїки. Атомістичне вчення

про душу (Демокріт, Епікур). Вчення про душу Платона та Аристотеля. Ідеї активності та цілеспрямованості суб'єкту у працях Аристотеля. Загальний аналіз уявлень про душу, психологічні процеси та типологічні різниці в античній психології. Підсумки розвитку психологічної думки в античний період.

Тема 4. Психологія у Середні Віки та епоху Відродження.

Психологія у країнах Арабського Сходу. Коротка історія Арабського Сходу. Огляд основних течій ісламу, вплив релігійних уявлень на формування філософії в арабських країнах.

Уявлення про природу людини в арабській філософії. (Ібн Габирол, Фарабі та інші). Внесок арабських лікарів та філософів у розвиток психологічних знань у Середні Віки (Ібн Сіна, Газалі, Ібн Рушд та інші).

Загальний аналіз уявлень про душу, розум та психічні процеси в арабській філософії.

Психологія у Країнах Європи. Коротка історія європейських народів періоду Середньовіччя. Загальна характеристика середньовічної європейської філософії та уявлення про душу у ній (Августин, Гюго Сен-Вікторський, Альбер Великий). Виникнення та формування томистської психології (Фома Аквінський).

Загальний аналіз уявлень про душу, розум та психічні процеси у середньовічній європейській філософії. Проблема взаємопроникнення культур. Підсумки розвитку психологічної думки у Середньовіччі.

Загальна характеристика епохи Відродження. Появлення гуманістичних ідей в філософії. Становлення природнонаукового напрямку у вивченні людини. Розвиток анатомії та медицини та їх вплив на розуміння душі та її функцій.

Розвиток уявлень про особистість в епоху Відродження (Пікоделла Мірандола, Еразм Роттердамський). Основні центри розвитку науки в Італії, Іспанії, Германії, Франції. Психологія Ф.Бекона та завершення етапу розвитку психології у рамках вчення про душу. Підсумки розвитку психології в епоху Відродження.

Тема 5: Розвиток психологічної думки Нового часу (17 ст) та психологія в епоху Просвітництва (18 ст).

Загальна характеристика розвитку науки у 17 столітті.

Виділення Р.Декартом свідомості як атрибута духовної субстанції. Концепція людини в системі Декарта. Історичне значення Декарта для подальшого розвитку психології. Виникнення психофізичної проблеми в психології.

Етика Б.Спінози, його вчення про душу, афекти та людську свободу. Рішення Спінозою психофізичної проблеми.

Проблема вільної особистості та свідомості у працях Т.Гобса. Дж.Локк як засновник емпіричної психології свідомості. Проблема пізнання та афектів у працях Дж.Локка. Психологічні ідеї Г.Лейбніца.

Загальна характеристика епохи Просвітництва. Просвітителі та їх внесок у становлення великих націй. Особливості епохи Просвітництва в європейських країнах.

Становлення емпіричного напрямку у французькій психології 18 століття. Розвиток вчення про свідомість у працях Е.Конділля, І.Ламетрі, К.Гельвеція. Постановка проблем суспільної обумовленості та свідомості людини (К.А.Гельвецій, Д. Дидро). Природнонауковий підхід до свідомості (І.Ламетрі, П.Кабаніс). Поява та розвиток

асоціативної психології (Д.Берклі, Д. Юм. Д.Гартлі).

Тема 6: Становлення емпіричної та асоціативної психології у 19 столітті.

Емпірична та раціональна психологія Х.Вольфа. Антропологія Е.Канта. Психологічні ідеї І.Фіхте про діяльність та діяльного суб'єкта. Ідеї Шелінга про розвиток природи та свідомості. Психологія Г.Гегеля. Матеріалістичний підхід до розуміння психіки Л.Фейєрбаха.

Психологія І.Гербарта, його вчення про свідомість та пороги свідомості. Ідеї Гербарта про застосування математики до психології. Школа Гербарта.

Загальна характеристика етапів та напрямків у розвитку асоціанізму. Класичний асоціанізм Т.Брауна та Дж. Міля. Ментальна хімія Дж.Міля. Криза асоціанізму в психології А.Бена. Еволюційний асоціанізм Г.Спенсера. Вплив ідей біології та досягнень у фізіології на розвиток психології.

Тема 7: Виникнення психології як самостійної науки у 19 ст.

Основні відкриття у фізіології (Дюбуа-Реймон, Белл, Вебер, Гельмгольц), які стали підставою для оформлення психології як самостійної науки. Психофізика Г.Фехнера, Основний психофізичний закон та варіанти його виразу (Г. Фехнер, С. Стівенс). Психометрія Ф.Дондерса. Лабораторія Ф. Гальтона та його внесок у розвиток психодіагностики. Школа В.Вундта та його програма будування психології як самостійної науки.

Сучасна психофізика. Проблема закону та методу в психології.

Дослідження Тітченера та будування нової школи структуралізму. Основні відмінності від психології Вундта. Дослідження Ебінгауза.

Література:

1. *Корольчук М.С., Криворучко П.П.* Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 85-107
2. *Лучинин А.С.* История психологии: Учебн. пособие. – М.: Экзамен, 2005. – С. 168-217.
3. *Марцинковская Т.Д.* История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 100-111.
4. *Роменець В. А.* Історія психології. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. – К.: Вища школа, 1996.
5. *Ярошевский М. Г.* История психологии от античности до середины ХХ века – М., Академия, 1996/1998/2004, 2008, гл. V.
6. *Benjafield J. G.* A History of psychology. – Boston, 2000. – С.40-83.
7. *Lundin R.W.* Theories and System of Psychology. – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 60-90.

Тема 8: Розвиток психології в кінці ХІХ на початку ХХ ст.. Поява та розвиток функціоналізму та біхевіоризму.

Поняття про функціоналізм. Витоки функціональної психології. Вплив теорії Ч.Дарвіна та досліджень Ф.Гальтона на появу та подальший розвиток функціональної психології. Вюрцбурзька школа психології (О.Кюльпе) та її основні ідеї. Вплив ідей Ф.Брентано на

розвиток функціональної психології.

Родоначальник функціональної психології В.Джеймс та його основні ідеї. Предмет вивчення у психології – функції свідомості. Поняття про течії свідомості та психіки у В.Джеймса.

Ідеї Г.Керра та Дж. Енджелла та набуття функціональною психологією офіційного статусу напрямку науки.

Проблема об'єктивності психологічного дослідження. Філософські основи біхевіоризма як науки про поведінку. Біхевіоризм та проблема активності в психології. Ортодоксальний біхевіоризм Д.Уотсона. Внесок Е.Толмена, В.Вудвортса та ін. у становленні та розвитку біхевіоризму. Основні течії в біхевіоризмі: когнітивний біхевіоризм К. Хала, оперантний біхевіоризм В.Скінера. Основні експерименти та результати наукових досліджень, отримані в рамках цього напрямку. Концепції особистості, які примикають до біхевіоризму.

Література для тем 8,9,10,11:

1. Адлер А. *Практика и теория индивидуальной психологии.* – М., 1995.
2. Берн Э. *Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры.* – Л., 1992.
3. Берн Э. *Транзакционный анализ и психотерапия.* – СПб., 1992.
4. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 18.
5. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 193-219.
6. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 249-302.
7. Фрейд З. *Введение в психоанализ. Лекции.* – М., 1991.
8. Фрейд З. *Психология бессознательного.* – М., 1989.
9. Фромм Э. *Анатомия человеческой деструктивности.* – М., 1997.
10. Фромм Э. *Бегство от свободы.* – М., 1990.
11. Хорни К. *Женская психология.* – СПб., 1993.
12. Хорни К. *Невротическая личность нашего времени.* – М., 1993.
13. Эриксон Э. *Идентичность: юность и кризис.* – М., 1996.
14. Юнг К. Г. *Аналитическая психология.* – СПб., 1994.
15. Юнг К. Г. *Архетип и символ.* – М., 1991.
16. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 95-121
17. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. –С. 301-361
18. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие.* – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 226-228; 238-241.
19. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ.* – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. – С. 210-221.
20. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 166-182.
21. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 340-396.
22. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 147-171.
23. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 170-230.
24. Вертгеймер М. *Продуктивное мышление.* – М., 1984.
25. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие.* – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 233-236.
26. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник*

- для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. – С. 222-237.
27. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 182-193.
  28. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 121-146.
  29. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 171-195.
  30. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 236-272
  31. Роджерс К. *Взгляд на психотерапию. Становление человека.* – М., 1994.
  32. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 219-237.
  33. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – С. 469-485.
  34. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С. 276-289.
  35. Lundin R.W. *Theories and System of Psychology.* – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – С. 361-378.
  36. Гальперин П.Я., Ждан А.Н. *История психологи.* – М.: Акад. проект Деловая книга, 2002. – С. 586-602; 715-778.
  37. Пиаже Ж. *Мышление ребенка.* – М., 1982.
  38. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 15.*
  39. Марцинковская Т.Д. *История психологи: Учебное пособие для студ. Высш.учебн. зав.* – М.: Академия, 2004. – С. 401-416.
  40. Саугстад П. *История психологии. От истоков до наших дней.* – Самара: Бахрах – М, 2008. – 544 с.
  41. Benjafield J. G. *A History of psychology.* – Boston, 2000. – С.245-252.
  42. Корольчук М.С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 153-19.1*
  43. Лучинин А.С. *История психологи: Учебное пособие.* – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 265-281.
  44. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 11, 17.*
  45. Марцинковская Т.Д. *История психологии.* – М.: Академия, 2009. – С. 481-518.
  46. Данилюк І. *Історія психології в Україні.* –К.: Либідь, 2002. – 152 с.
  47. Корольчук М.С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 191-224.*
  48. *Розвиток філософської думки на Україні.* – Львів, 1992.
  49. Роменець В. А. *Історія психології стародавнього світу і середніх віків.* – К.: Либідь, 1983, –С. 279- 329.
  50. Корольчук М. С., Криворучко П.П. *Історія психології: Навч. посібн.* – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – С. 228-248.
  51. Маноха І.П., Роменець В.А. *Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998 (або інші видання. Розд. 11, 17.*

**Тема 9: Поява та розвиток психоаналізу (10-і рр. ХХ ст.
– сер. 30-х рр. ХХ ст.).**

Проблема несвідомості в психології. Історія виникнення психоаналізу. Етапи розвитку психоаналізу. Наукові, історичні та соціальні передумови виникнення та становлення психоаналізу.

Фрейд та його класичний психоаналіз. Поняття про несвідоме. Структура свідомості. Психосексуальні стадії розвитку дитини.

Послідовники Фрейда. Аналітична теорія Юнга. Критика теорії Фрейда. Поняття про колективну та індивідуальну психіку. Поняття про архетип та їх характеристика. Вчення про екстраверсію та інтроверсію. Теорія про психологічні типи.

Індивідуальна психологія Адлера. Критика теорії Фрейда. Поняття про індивідуальний стиль життя. Теорія компенсації та сверхкомпенсації.

Теорії неофрейдистів (Г.Фрейд, К.Горні, Е.Фромм, Салливан та ін.). Історичні долі психоаналізу та його творців.

Література: див. тему 8.

Тема 10. Поява та розвиток гештальт-психології (10-і рр. XX ст. – сер. 30-х рр. XX ст.).

Витоки гештальтпсихології. Поняття гештальт. Дослідження феномену руху Вертгеймера. Дослідження сприймання та його основних засобів організації у рамках гештальтпсихології. Поняття про фі-феномен. Дослідження мислення Келером. Поняття про інсайт. Продуктивне мислення у людини.

Теорія поля К.Левіна. Поняття психологічного поля. Відмінності між поняттями потреби та квазіпотреби. Поняття фрустрації, бар'єру, валентності, руху та ін.

Література: див. тему 8.

Тема 11: Поява та розвиток гуманістичної та когнітивної психології у II пол. XXст.

Витоки гуманістичної психології.

Теорія Маслоу про потреби. Поняття потреби. Ієрархія потреб. Поняття про само актуалізацію. Основна критика теорії Маслоу.

Клієнт-центрований підхід Роджерса. Поняття про само актуалізацію та відмінності від само актуалізації Маслоу. Поняття про досвід. Основні поняття психотерапії Роджерса.

Порівняльна характеристика трьох основних напрямків сучасної психотерапії: психоаналізу, біхевіоризму та гуманістичної психології.

Витоки когнітивної психології, вплив на її розвиток когнітивного біхевіоризму, гештальтпсихології. Предмет дослідження – всі психічні процеси людини, а саме, як відбувається переробка інформації з навколишнього світу. Основні представники У.Найссер, Д. Миллер, Д.Брунер та ін. Метафора комп'ютера в когнітивній психології. Роль інтроспекції. Роль несвідомого у когнітивних процесах людини. Пізнавальні процеси у тварин.

Література: див. тему 8.

Тема 12: Поява та розвиток психології в Україні.

Психологічні погляди філософів епохи Київської Русі. Психологія в “братських школах”. Психологічні погляди І. Вишенського. Г. Сковорода про душу і світ. Психологія в Києво-

Могилянській академії. Розвиток психологічних ідей українськими філософами Ф. Прокоповичем та Г.Кониським. Вчення про ноосферу В. Вернадського. Вчені – психологи у Львівському університеті: Ю. Охорович, С. Балеї. Розвиток української психології в радянський період: Харківська школа (Гальперін, Запорожець, Божович та інші); дефектологія – І. Соколянський та О. Мешеряков; історія психології – В. Роменець. Г. Костюк як вчений та організатор наукових досліджень на Україні. Проблеми становлення сучасної української психології.

Література:

1. *Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 153-19.1*
2. *Лучинин А.С. История психологи: Учебное пособие. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – С. 265-281.*
3. *Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. (або інші видання). – Розд. 11, 17.*
4. *Марцинковская Т.Д. История психологии. – М.: Академия, 2009. – С. 481-518*
5. *Данилюк І. Історія психології в Україні. –К.: Либідь, 2002. – 152 с.*
6. *Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – С. 191-224.*
7. *Розвиток філософської думки на Україні. – Львів, 1992.*
8. *Роменець В. А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. – К.: Либідь, 1983, –С. 279- 329.*
9. *Корольчук М. С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібн. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – С. 228-248.*
10. *Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998 (або інші видання). Розд. 11, 17.*

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

8.1.ТЕСТИ:

1. Історія психології - це:
  - а) наука, що досліджує минуле людини і суспільства з метою розуміння сучасності та визначення перспектив розвитку майбутнього;
  - б) наукова теорія, яка досліджує закономірності, джерела та рушійні сили розвитку людини і суспільства;
  - в) область психологічної науки, вивчає хронологію розвитку психологічних знань.
2. Предметом історії психології є:
  - а) психіка людини;
  - б) уявлення про психічної реальності;
  - в) психічна реальність.
3. Історична думка має історію. Історія історичної науки є:
  - а) історіософія;
  - б) історіографія;
  - в) історичний матеріалізм;
4. Завдання історії психології:
  - а) аналіз виникнення та подальшого розвитку наукових знань про психіку;
  - б) відтворення історичної наукової психологічної думки;
  - в) підходять обидва завдання.
5. Хто з вітчизняних психологів спеціально не займався історією психології:
  - а) С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьїв;
  - б) П.Я. Гальперін, М.Г. Ярошевський;
  - в) А.Н. Леонтьєв, А.В. Запорожець.
6. Психологія виникла як наука:
  - а) про душу;
  - б) про свідомість;
  - в) про поведінку.
7. За словами відомого німецького психолога Германа Еббінгаузом, психологія має довгий минуле, але дуже коротку історію. Перші науково-психологічні знання виникли:
  - а) в VI столітті до н.е .;
  - б) в X VII столітті;
  - в) в XIX столітті.
8. Назвіть рушійні сили і причини розвитку психологічних ідей (за Л. С. Виготському):
  - а) соціальна та культурно-історична ситуація даної епохи (буття визначає свідомість);
  - б) загальні умови і закони наукового пізнання, об'єктивні вимоги, пропоновані до наукового пізнання природою досліджуваного явища;
  - в) можливі обидва варіанти відповіді.

9. Відзначте важливі принципи історико-психологічного пізнання:

- а) принцип історизму, системності, об'єктивності;
- б) принцип сталості, реальності, задоволення;
- в) всі перераховані принципи.

10. Який метод дослідження історія психології не використовує?

- а) біографічний метод;
- б) метод тестів;
- в) метод теоретичної реконструкції.

11. Вчення про темперамент належить:

- а) Демокріту;
- б) Гіппократу;
- в) Геракліту.

12. Людина, на думку Демокріта, складається з різного сорту атомів. Самі рухливі з них - атоми вогню - утворюють:

- а) людську душу;
- б) людський розум;
- в) людське тіло.

13. Демокріт першим сформулював:

- а) принцип причинності (детермінізму);
- б) принцип історизму;
- в) принцип об'єктивності.

14. Кому належить думка про те, що все суще складається з трьох сторін: буття, чуттєвого світу і небуття?

- а) Платону;
- б) Арістотелем.

15. Хто з філософів вважав, що душа проявляється в трьох основних здібностей: рослинної, відчуває і розумної:

- а) Платон;
- б) Аристотель.

16. Достовірне знання про об'єктивну реальність, з точки зору середньовічних філософів, видобувається тільки:

- а) за допомогою органів чуття;
- б) через божественне одкровення;
- в) за допомогою розуму.

17. Августин вважав душу знаряддям, яке править тілом і надавав їй особливий характер, вважаючи, що її основу утворює:

- а) розум;
- б) почуття;
- в) воля.

18. Головним джерелом психологічних знань для Бекона є:

- а) практичний досвід;
- б) сила розуму.

19. Які психічні процеси виключалися Декартом зі сфери психічного:

- а) пам'ять, подання;
- б) розум, мислення.

20. Які саме рівні пізнання виділяв Спіноза:

- а) чуттєве, логічне, інтуїтивне;
- б) чуттєве, демонстративне, інтуїтивне.

8.2. ТЕМИ ДЛЯ НАПИСАННЯ ЕССЕ:

1. Зміна предмету психології: розвиток чи криза?
2. Програми розвитку психології як емпіричної науки та їх реалізація.
3. Багатогранність предмету історії психології.
4. Утворення шкіл в психології на початку ХХ століття.
5. Порівняльна характеристика психологічних поглядів Демокріта і Платона. Чим пояснюється відмінність їх поглядів?
6. Розвиток поглядів З. Фрейда: від Ероса до Танатоса.
7. Відмінність і подібність поглядів З. Фрейда і К. Юнга.
8. Своєрідність психоаналітичного підходу до особистості К. Хорні.
9. Теорія захисних механізмів “Его” в психоаналізі (від З. Фрейда до К. Хорні).
10. Критика праць З. Фрейда біхевіористами.
11. Індивідуальна психологія А. Адлера: особливості, основні пункти розбіжностей з теорією З. Фрейда.
12. Трансформація психоаналізу: від З. Фрейда до психоаналітиків кінця ХХ століття.
13. Що, кого і як розуміє “розуміюча” психологія?
14. Теорія “потoku свідомості” В. Джеймса, напрямки в психології, розвиток яких вона надихнула.
15. Трансформація ідей біхевіористів.
16. Полеміка біхевіористів і гештальтистів.
17. Теорії соціального навчання в біхевіоризмі.
18. Людина – “великий білий щур” чи “маленький робот з біхевіористською програмою”?
19. Гештальтистська модель особистості та групи К. Левіна.
20. Сенс життя людини в екзистенційній психології В. Франкла.
21. Критика теорії когнітивного дисонансу Фестінгера та поява альтернативних ідей.
22. А. Маслоу: шлях самоактуалізації особистості.
23. Розвиток психології на Україні.
24. Л. С. Виготський і “Харківська школа” в психології.
25. Тенденції розвитку сучасної психології.
26. Теорії темпераменту: ретроспективний аналіз змін поглядів на природу темпераменту.
27. Транс персональна психологія С.Грофа : підґрунтя, основні цілі, способи дослідження і корекції особистості.
28. НЛП-джерела, основні техніки корекції особистості.
29. Теорії темпераменту : ретроспективний аналіз змін поглядів на природу темпераменту.
30. Картезіансько-Локківська концепція свідомості.

31. Порівняльна характеристика психологічних поглядів Платона і Аристотеля. Які пояснювальні принципи використовували ці автори?
32. Психологічні погляди Спінози та їх значення для психології ХХ століття (Виготський Л.С.)
33. Порівняльний аналіз уявлень про душу у класиків античності (Платон, Арістотель) з уявленнями про душу в пізньої античності (Плотін, Августин) і середньовічної філософії (Фома Аквінський).
34. Полеміка Г.В. Лейбніца з Дж. Локком і її історичний сенс.
35. Основні положення культурно-історичної психології Л.С. Виготського.
36. Рівні історико-психологічної рефлексії.
37. Основні положення теорії діяльності О.М. Леонтьєва.
38. Фактори, що впливають на розвиток наукових знань.
39. Основні принципи діяльнісного підходу С.Л. Рубінштейна.

8.3.ТИПОВИЙ ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ ДЛЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ДИКТАНТУ (диктант -3 терміни):

Свідомість – вищий рівень психічного відображення, притаманний лише людині як суспільно-історичній істоті, що є результатом її трудової діяльності та спілкування.

Особистість – активний носій свідомості, який має індивідуально-типову структуру психологічних якостей, вибірково ставиться до оточуючої дійсності та виконує певні соціальні ролі.

Діяльність – вища, притаманна лише людині форма активності, в процесі якої досягається усвідомлена мета, що виникла у результаті певної потреби.

Відчуття – це процес та результат сенсорної діяльності, зміст якої полягає у відображенні окремих властивостей предметів та явищ при їх безпосередньому впливі на органи чуття.

Сприймання – це відображення у свідомості цілісних об'єктів та явищ дійсності при їх безпосередньому впливі на органи чуття.

Мислення – це пізнавальний процес, який визначається опосередкованим та узагальненим відображенням дійсності.

Пам'ять – це складно організований процес запам'ятання, збереження, відтворення та забування індивідуального досвіду особистості.

Уява – це створення нових образів реальності на основі образів сприймання та пам'яті за умови невизначеності вихідної інформації.

Увага – це спрямованість та концентрація психічної діяльності на об'єкти та явища, які мають сталу або ситуативну значущість для особистості.

Емоції – психічне відображення дійсності у формі безпосереднього переживання життєвих явищ і ситуацій, зумовленого ставленням суб'єкта до задоволення чи незадоволення потреб (страх, гнів, радість тощо).

Почуття – форма переживання людиною свого ставлення до об'єктів та явищ дійсності, що відзначається стійкістю та має стабільну мотиваційну значимість; це вищий продукт розвитку емоцій.

Воля – це цілеспрямоване саморегулювання суб'єктом своєї поведінки, виражене у здатності свідомо долати перешкоди та труднощі при здійсненні дій і вчинків.

Принцип історизму – розгляд опірного відрізка розвитку науки в контексті соціокультурних умов, залежність його від загальної ситуації у науці і у досліджуваній науці зокрема через зіставлення з попередніми накопиченими у досліджуваній області знаннями.

Принцип детермінізму – принцип, що має на увазі, що всі психічні явища пов'язані за законом причинно-наслідкових відносин, тобто все, що відбувається в нашій душі, має якусь причину, яка може бути виявлена і вивчена, і яка пояснює, чому виникло саме те, а не інше явище.

Принцип системності – принцип, що описує і пояснює основні види зв'язку між різними сторонами психіки, сферами психічного. Він припускає, що окремі психічні явища внутрішньо зв'язані між собою, утворюючи цілісність і набуваючи завдяки цьому нові властивості.

Принцип розвитку – принцип, котрий пояснює, що існує два шляхи розвитку психіки – філогенетичний і онтогенетичний, тобто розвиток психіки в процесі становлення людського роду і в процесі життя дитини.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Історія психології як наука.
2. Місце і значення історії психології в системі наукового пізнання.
3. Предмет та об'єкт історії психології та її основні принципи.
4. Поняття про натуралістичні та персоналістичні концепції.
5. Основні методи історії психології.
6. Взаємозв'язок історії психології з іншими науками.
7. Періодизація науки історії психології.
8. Міфологія як рання форма світогляду людства.
9. Соціально-психологічні уявлення Стародавнього Китаю.
10. Уявлення про природу людини у Стародавньому Китаї.
11. Психологічна думка Стародавньої Індії.
12. Перші письмові джерела індійської культури (Веди, Упанішади, Махабха-рата).
13. Основні поняття індійської філософії, які мають відношення до психологічної думки (брахман, атман, карма, гуни).
14. Пояснення соціальної природи людини та сучасні кастові різниці в Індії.
15. Розвиток філософії у Стародавній Греції. Поняття "логос" та "нус".
16. Психологічні уявлення у вченнях досократиків (Анаксимандр, Геракліт, Парменід, Алкмеон та інші).
17. Софісти, кіники та стоїки.
18. Атомістичне вчення про душу (Демокріт, Епікур).
19. Вчення про душу Платона та Аристотеля. Ідеї активності та цілеспрямованності суб'єкту у працях Аристотеля.
20. Уявлення про природу людини в арабській філософії (Ібн Габирол, Фарабі та інші).
21. Внесок арабських лікарів та філософів у розвиток психологічних знань у Середні Віки (Ібн Сіна, Газалі, Ібн Рушд та інші).
22. Загальна характеристика середньовічної європейської філософії та уявлення про душу у ній (Августин, Гюго Сен-Вікторський, Альбер Великий).
23. Виникнення та формування томистської психології (Фома Аквінський).
24. Розвиток уявлень про особистість в епоху Відродження (Пікоделла Мірандола, Еразм Роттердамський).
25. Психологія Ф.Бекона та завершення етапу розвитку психології у рамках вчення про душу.
26. Виділення Р.Декартом свідомості як атрибута духовної субстанції. Концепція людини в

- системі Декарта. Історичне значення Декарта для подальшого розвитку психології.
27. Етика Б.Спінози, його вчення про душу, афекти та людську свободу. Рішення Спінозою психофізичної проблеми.
  28. Проблема вільної особистості та свідомості у працях Т.Гобса.
  29. Дж.Локк як засновник емпіричної психології свідомості. Проблема пізнання та афектів у працях Дж.Локка.
  30. Психологічні ідеї Г.Лейбніца.
  31. Розвиток вчення про свідомість у працях Е.Конділляка, І.Ламетрі, К.Гельвеція.
  32. Постановка проблем суспільної обумовленості та свідомості людини (К.А.Гельвецій, Д. Дидро).
  33. Природнонауковий підхід до свідомості (І.Ламетрі, П.Кабаніс).
  34. Поява та розвиток асоціативної психології (Д.Берклі, Д. Юм, Д.Гартлі)
  35. Емпірична та раціональна психологія Х.Вольфа.
  36. Антропологія Е.Канта.
  37. Психологічні ідеї І.Фіхте про діяльність та діяльного суб'єкта.
  38. Ідеї Шелінга про розвиток природи та свідомості.
  39. Психологія Г.Гегеля.
  40. Матеріалістичний підхід до розуміння психіки Л.Фейєрбаха.
  41. Психологія І.Гербарта, його вчення про свідомість та пороги свідомості. Ідеї Гербарта про застосування математики до психології. Школа Гербарта.
  42. Класичний асоціанізм Т.Брауна та Дж. Міля.
  43. Ментальна хімія Дж.Міля.
  44. Криза асоціанізму в психології А.Бена.
  45. Еволюційний асоціанізм Г.Спенсера.
  46. Основні відкриття у фізіології (Дюбуа-Реймон, Белл, Вебер, Гельмгольц), які стали підставою для оформлення психології як самостійної науки.
  47. Психофізика Г.Фехнера. Основний психофізичний закон та варіанти його виразу (Г. Фехнер, С. Стівенс).
  48. Психометрія Ф.Дондерса.
  49. Лабораторія Ф. Гальтона та його внесок у розвиток психодіагностики.
  50. Школа В.Вундта та його програма будівництва психології як самостійної науки.
  51. Дослідження Тітченера та будівництва нової школи структуралізму. Основні відмінності від психології Вундта. Дослідження Ебінгауза.
  52. Вплив теорії Ч.Дарвіна та досліджень Ф.Гальтона на появу та подальший розвиток функціональної психології.
  53. Вюрцбургська школа психології (О.Кюльпе) та її основні ідеї.
  54. Вплив ідей Ф.Брентано на розвиток функціональної психології.
  55. Родоначалник функціональної психології В.Джеймс та його основні ідеї. Поняття про течії свідомості та психіки у В.Джеймса.
  56. Ідеї Г.Керра та Дж. Енджелла та набуття функціональною психологією офіційного статусу напрямку науки.
  57. Ортодоксальний біхевіоризм Д.Уотсона.
  58. Внесок Е.Толмена, В.Вудвортса та ін. у становленні та розвитку біхевіоризму.
  59. Основні течії в біхевіоризмі: когнітивний біхевіоризм К. Хала, оперантний біхевіоризм В.Скінера.
  60. Концепції особистості, які примикають до біхевіоризму.
  61. Історія, етапи, наукові, історичні та соціальні передумови виникнення та становлення психоаналізу.
  62. Фрейд та його класичний психоаналіз.

63. Аналітична теорія Юнга.
64. Індивідуальна психологія Адлера.
65. Теорії неофрейдистів (Г.Фрейд, К.Горні, Е.Фромм, Салливан та ін.).
66. Витоки гештальтпсихології.
67. Дослідження феномену руху Вертгеймера.
68. Поняття про фі-феномен.
69. Дослідження мислення Келером.
70. Теорія поля К.Левіна.
71. Витоки гуманістичної психології.
72. Теорія Маслоу про потреби.
73. Клієнт-центрований підхід Роджерса.
74. Порівняльна характеристика трьох основних напрямків сучасної психотерапії: психоаналізу, біхевіоризму та гуманістичної психології.
75. Витоки когнітивної психології, вплив на її розвиток когнітивного біхевіоризму, гештальтпсихології.
76. Основні представники когнітивної психології У.Найссер, Д. Миллер, Д.Брунер та ін.
77. Метафора комп'ютера в когнітивній психології.
78. Роль інтроспекції. Роль несвідомого у когнітивних процесах людини.
79. Пізнавальні процеси у тварин.
80. Психологічні погляди філософів епохи Київської Русі.
81. Психологія в “братських школах”.
82. Психологічні погляди І. Вишенського.
83. Г. Сковорода про душу і світ.
84. Психологія в Києво-Могилянській академії.
85. Розвиток психологічних ідей українськими філософами Ф. Прокоповичем та Г.Кониським.
86. Вчення про ноосферу В. Вернадського.
87. Вчені – психологи у Львівському університеті: Ю. Охорович, С. Балей.
88. Розвиток української психології в радянський період: Харківська школа (Гальперін, Запорожець, Божович та інші); дефектологія – І. Соколянський та О. Мешеряков; історія психології – В. Роменець.
89. Г. Костюк як вчений та організатор наукових досліджень на Україні.
90. Проблеми становлення сучасної української психології.

9.ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ:

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань.

Форми проведення проміжного контролю: контрольна робота, колоквиум, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, співбесіда (усне спілкування).

Підсумковий контроль у формі іспиту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При використанні форми контролю у вигляді заліку враховується поточна, зокрема самостійна робота, наукова діяльність студента. Крім того, студент має надати відповідь на залікове запитання. Оцінка рівня знань виконується за принципом "відповідь вірна" або "відповідь невірна". При вірній відповіді виставляється оцінка "зараховано", при невірній, неповній відповіді виставляється оцінка "не зараховано".

При проведенні іспиту відповідь студента оцінюється таким чином:

відмінно- повна вірна відповідь на всі основні (три) та додаткові питання;

добре- повна вірна відповідь на 2 основні питання, неповна або не зовсім вірна відповідь на одне з основних питань та (або) додаткові питання;

задовільно- повна вірна відповідь на 1 основне питання за умови неповної або не зовсім вірної відповіді на одне з основних питань та (або) додаткові питання, чи відсутність відповіді на одне з основних питань;

не задовільно-відповідь відсутня або відповідь є помилковою на дві або три основні питання.

10.ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА 7-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	ОЦІНКА ЗА 4-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1. БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Данилюк І. Історія психології в Україні. – К.: Либідь, 2002. – 152 с.
2. Лихи Т. История современной психологии. – СПб.: Питер, 2003. – 448 с.
3. Корольчук М. С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібн. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 248 с. (або видання Корольчук М. С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2009. – 232 с., Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навч. посібник: К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – 248 с.)
4. Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1998. – 992 с. (або видання Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Либідь, 2003 – 990 с.; Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Либідь, 2007 – 832 с.)
5. Марцинковская Т.Д. История психологии. – М.: Академия, 2009. – 544 с.
6. Саугстад П. История психологии. От истоков до наших дней. – Самара: Бахрах. – М, 2008. – 544 с.
7. Benjafiel J. G. A History of psychology. – Boston, 2000. – 391 p.
8. Lundin R.W. Theories and System of Psychology. – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – 432 p.

11.2. ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Авгеева С.Н. История психологи. – СПб: Нева, 2000.
2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. – М., 1995.
3. Анцыферова Л. И. Развитие и современное состояние зарубежной психологии. – М., 1994.
4. Аристотель. О душе. Соч. в 4-х томах. Т. 1. – М., 1975.
5. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – Л., 1992.
6. Берн Э. Транзакционный анализ и психотерапия. – СПб., 1992.
7. Вертгеймер М. Продуктивное мышление. – М., 1984.
8. Гальперин П.Я., Ждан А.Н. История психологи. – М.: Акад. проект Деловая книга, 2002. – 832 с.
9. Ждан А. Н. История психологии: от античности до наших дней. – М.: Наука 1990. – 355 с.
10. Ждан А. Н. История психологии: Учебник, М. Педагогическое общество России. 2003. – 478 с.
11. Жуков С. М., Жукова Т. В. Історія психології. – К.: Кондор, 2009. – 232 с. (або видання Жуков С. М., Жукова Т. В. Історія психології. – К.: Либідь, 2005. – 224 с.)
12. История психологи в лицах. Персоналии. – М.: ПЕР СЭ, 2005. – 783 с.
13. Лучинин А.С. История психологи: Учебное пособие. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – 288с.
14. Малашкина М. Популярная история психологии. – М.: Вече, 2002. – 480 с.
15. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М., 1994.
16. Розвиток філософської думки на Україні. – Львів, 1992.
17. Роменець В. А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. – К., 1983.
18. Роменець В. А. Історія психології. Відродження. – К., 1987.

19. *Роменець В. А.* Історія психології XVIII століття. Епоха Просвітництва: Навч. посібн. – К.: Либідь, 2006. – 1000с
20. *Роменець В. А.* Історія психології. Кінець XIX – початок XX ст. – К.: Вища школа, 1996.
21. *Роменець В. А.* Історія психології XX ст. – К.:Либідь, 1998. – 989 с.
22. *Степанов С.* Психология в лицах. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001.
23. Сто великих психологов. – М.: Вече, 2004. – 427 с.
24. Теория личности в западно-европейской и американской психологии // Ред.-сост. *Д. Я. Райгородский.* – Самара, 1996.
25. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. – М., 1990.
26. *Фрейд З.* Введение в психоанализ. Лекции. – М., 1991.
27. *Фрейд З.* Психология бессознательного. – М., 1989.
28. *Фрейдджер Р., Фейдимен Д.* Личность: теории, эксперименты, упражнения. – СПб., 2002.
29. *Фромм Э.* Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1997.
30. *Фромм Э.* Бегство от свободы. – М., 1990.
31. *Хорни К.* Женская психология. – СПб., 1993.
32. *Хорни К.* Невротическая личность нашего времени. – М., 1993.
33. Хрестоматия по истории психологии (период открытого кризиса) // Под ред. *П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан.* – М.:Изд-во МГУ, 1990.
34. Хрестоматия. История зарубежной психологии (30-60-е годы XX в.) // Под ред. *П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан.* – М.: Изд-во МГУ, 1986.
35. *Хьелл Л., Зиглер Д.* Теории личности. – СПб.: Питер, 1998.
36. *Шульц Д., Шульц С.* История современной психологии. – СПб.: Евразия, 2002.
37. *Эриксон Э.* Идентичность: юность и кризис. – М., 1996.
38. *Юнг К. Г.* Аналитическая психология. – СПб., 1994.
39. *Юнг К. Г.* Архетип и символ. – М., 1991.
40. *Ярошевский М. Г.* История психологии. – М., 1992/1985.
41. *Benjafield J. G.* A History of psychology. – Boston, 2000. – 391 p.
42. *Lonner W.J., Malpass R.S.* Psychology and Culture. – Boston: Allyn and Bacon, 1994. – 317 p.
43. *Lundin R.W.* Theories and System of Psychology. – 5 ed. – Lexington: Heath and Company, 1996. – 432 p.
44. Psychologia: Podrecznik akademicki / Red. nauk. J. Strelau, D. R
45. *Russell R.W.* Psychology in ist world context // American Psychologist . – 1984.– 39 (9). –P. 1026–1031.
46. *Махній І.П., Скок М.А.* Історія психологічної думки: Навч.посібник [Електронний ресурс]. – Чернігів: Чернігівський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, 2010: <http://makhnii-history.blogspot.com/>

11.3. ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
2. Портал “Соціологія” <http://socio.rin.ru>
3. Портал “Економіка. Соціологія. Менеджмент” <http://ecsocman.hse.ru/>
4. Портал PSYLIB <http://www.psylib.org.ua/>
5. Соціологічна асоціація України <http://www.sau.kiev.ua/>
6. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>

7. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
8. International Sociological Association <http://www.isa-sociology.org/>
9. Journal of Personality [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1467-6494](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1467-6494)
10. Journal of Personality and Social Psychology
<http://psycnet.apa.org/index.cfm?fa=browsePA.volumes&jcode=psp>